

მსოფლიო თეატრის სწავლების გზები თანამედროვე მოცემულობის გათვალისწინებით

მარიაკა მამაცაშვილი

საკვანძო სიტყვები: თეატრის ისტორია, ტექნიკური პროგრესი, სწავლების მეთოდოლოგია, კინემატოგრაფია, ინტერაქტივი

ეპოქა, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ მოულოდნელობებით, ტექნიკური პროგრესის ელვისებური ზრდით გამოირჩევა. აჩქარებული დრო აბსოლუტურად განსხვავებული მოცემულობის წინაშე გვაყენებს. თაობებს შორის დისტანციაც ღრმავდება. ამას ემატება სასკოლო განათლების, რბილად რომ ვთქვათ, არაეფექტურობა. ამიტომაც, თეატრის ისტორიის სწავლებისას, პედაგოგები დიდ წინააღმდეგობებს ვაწყდებით.

თეატრის ისტორიის დადგენილი პერიოდიზაციის მიხედვით, სწავლება, ვფიქრობ, მოძველდა. აუცილებელია სწავლების მეთოდის გადახედვა. ბევრჯერ წავაწყდი წინააღმდეგობას პირველკურსელებთან. მათ არ ესმით და ვერ უღრმავდებიან ანტიკური ხანის თეატრს, ისინი ხშირად მთხოვენ ვესაუბრო დღევანდელ თეატრზე.

თეატრი თვითონ მუდმივად აახლებს საკუთარ გამოცდილებით ფორმებს. მაგრამ ამას დაგროვილი გამოცდილების და ცოდნის საფუძველზე ახერხებს. ამიტომაც გამიჩნდა მოსაზრება – გავითვალისწინოთ კურსის უმრავლესობის მზაობა ამა თუ იმ საკითხის გაგებისათვის და ისე წარვმართოთ მეცადინეობები. აუცილებელი არ არის დავიწყოთ ანტიკურობიდან. შეგვიძლია ვისაუბროთ შექსპირზე, ან მოლიერზე, ეს დრამატურგები უფრო გასაგებია დღევანდელი თაობისთვის, უფრო ახლოა მათ მენტალობასთან. მათ ეცინებათ როცა ბედისწერის ჩარევის აუცილებლობაზე ვესაუბრებით, ან როგორ გაიგებენ ანტიკონეს გადაწყვეტილებას ბოლომდე, როცა არ იციან რა არის „არჩევანი“, როგორ გავლენას ახდენს ის მოვლენებზე და, კერძოდ, ადამიანზე!

ჩვენი ამოცანაა, სტუდენტმა შეძლოს სხვადასხვა ღონისძიებაში, ვიქტორინებში, დებატებში მონაწილეობისას გამოავლინოს თეატრის ისტორიის ცოდნა, დრამატურგიის გაანალიზების, ქვეტექსტების ამოხსნის, მიღებული ინფორმაციის თანამედროვეობასთან მისადაგების და ანალიტიკური აზროვნების უნარი. ამის მისაღწევად, აუცილებელია, სწავლებისას გავზარდოთ სტუდენტების ჩართულობა ლექციებზე. ერთ-ერთი აპრობირებული საშუალება, სტუდენტების დაინტერესებისა, არის თეატრზე ფილმების ჩვენება და შემდგომ დისკუსია, თუ როგორ დაინახა კინო რეჟისორმა ესა თუ ის ფაქტი და როგორია ის სინამდვილეში. ასეთი ფილმების სია გრძელია და ამიტომ შეგვიძლია სამ საათიანი ლექციისას მესამე საათი დავუთმოთ ჩვენებებს.

1975 წელს გადაღებული ტელე ანგელოპულოსის ფილმი „კომედიანტები“ 4 საათის განმავლობაში გვაშთაბრუნებს ისტორიაში. თეატრალური დასი ლაშქრავს ქვეყანას, რომელიც ხან სამოქალაქო ომშია გახვეული, ხანაც სამხედრო დიქტატურის ქვეშ ცხოვრობს, ხან კი ფაშისტების ოკუპაციას განიცდის. ისტორიული მოვლენების განვითარების ფონზე, გმირების პირადი ამბავიც იშლება; გმირების, რომლებსაც ანტიკური „ორესტეადან“ აქვთ აღებული სახელები და მათ ბედსაც იმეორებენ, მაგ: აგამემნონი პარტიზანი ხდება და ებრძვის იტალიურ ფაშიზმს, ორესტე – კომუნისტი და ასე შემდეგ. ფილმი იძლევა საშუალებას სტუდენტების ფანტაზია გააღრმავოს და მრავალწახნაგოვანი აზროვნების საშუალება მისცეს. რაც მთავარია, პიესა „ორესტეა“ დაინახონ თანამედროვეობის ჭრილში!

1 Nelsen, Theatre History for Advanced Theatre

შუა საუკუნეების თეატრის ისტორიის სწავლები-სას, ვფიქრობ, გვერდს ვერ ავუვლით XX საუკუნის თეატრისა და კინოს გენიალური რეჟისორის, ინგმარ ბერგმანის 1957 წელს გადაღებულ ფილმს: „მეშვიდე ბეჭედი“. ფილმში ნაჩვენებია მოხეტიალე დასის ცხოვრება. ეს არის იგავი შუასაუკუნეების სიუჟეტზე.

ლოპე დე ვეგას სხარტი, ზედმიწევნით დინამიკური და აზრის ფეირვერკული გადმოცემით სავსე კომედიებით დაინტერესებას გამოიწვევს 2010 წელს გადაღებული ფილმი – „ლოპე დე ვეგა: ლიბერტინი და მაცდური“.

XVII საუკუნის მთავარ კომედიოგრაფზე, მოლიერზე, საუბრისას და მისი შემოქმედების სხვა რაკურსით დანახვისთვის ლორან ტირარის 2007 წელს გადაღებული ფილმი – „მოლიერი“ გამოგვადგება.

ასევე ძალიან საინტერესოა ფრანგული კლასიციზმისა და, შემდგომ, ბაროკოს ეპოქის თეატრის გაგებისათვის 2000 წელს ჟერარ კორბოს გადაღებული ფილმი – „მეფე ცეკვავს“.

რიჩარდ ეირის 2004 წელს გადაღებული ფილმი – „სილამაზე ინგლისურად“ ბრიტანული თეატრის ისტორიის იმ პერიოდზე მოგვითხრობს, როცა ქალების როლებს მამაკაცები ანსახიერებდნენ. აქვე ვცნობით ბრიტანეთის მეფის – კარლ II-ის თეატრალურ რეფორმას.

როგორც მოგახსენეთ, ფილმების სია მეტად გრძელია და ნებისმიერი ლექტორი, ნებისმიერ ეპოქაზე, თუ დრამატურგზე შეძლებს ფილმის გამოყენებას საკუთარი სურვილისამებრ.

პედაგოგებს გვაქვს საშუალება შევცვალოთ სილაბუსის თანმიმდევრობა სტუდენტების ინტერესების გათვალისწინებითაც. აქ მინდა მოგიყვანოთ მაგალითი, თუ როგორ მოვიქცევი დრამის რეჟისურის ფაკულტეტის მეორე კურსის სტუდენტებთან. მთელი სემესტრი დავუთმე შექსპირის დრამატურგიას.²

37 პიესა წავიკითხეთ და გავაანალიზეთ. დასწრება მაქსიმალური იყო და აქტივობაც შესაშური. აღორძინების ეპოქის ბრიტანულ თეატრში სხვა საინტერესო დრამატურგებიც გვხვდებიან, მაგრამ მათზეც შექსპირის დრამატურგიის გათვალისწინებით ვისაუბრეთ. განვიხილეთ სათეატრო არქიტექტურა და

სამსახიობო ხელოვნება. გარდა ამისა, ლექციებს ინტერაქტივის ხასიათი ჰქონდა. შედეგმაც არ დააყოვნა და 7-მა სტუდენტმა მაქსიმალური შეფასება დაიმსახურა.

ჩვენ ერთად მიზანს მივალწვიეთ.

1. სტუდენტებმა ფუნდამენტურად შეისწავლეს და გაიგეს ელიზაბეთური ეპოქის ინგლისური თეატრი, მიხვდნენ და გაითავისეს, თუ როგორ იქცევა თეატრალური სანახაობა გენიალური შეტყობინებების გამტარებელად და გადამცემად.

2. საკუთარ გონებაში შექმნეს ეგრეთ წოდებული „დროის ფოლდერი“, იგულისხმება, რომ მათ გაიფართოვეს ცოდნა დრამატურგიასა და სათეატრო ხელოვნებაში, მოახერხეს „ფაილების დალაგება“ – სხვადასხვა ეპოქაში მიმდინარე პროცესების თავმოყრა და ერთმანეთთან დაკავშირება.

3. შექსპირის პიესების გაგებისათვის სხვადასხვა ხერხს მივმართავდით. დავალება მდგომარეობდა შემდეგში – ერთი პიესის მაგალითზე (არჩევაში სტუდენტები თავისუფლები არიან) უნდა განამოგადონ შექსპირის მიერ დასმული ზოგადსაკაცობრიო პოსტულატები. ასევე აიღონ პიესა და დაფიქრდნენ დრამატურგის მიერ შეთავაზებულ სიმბოლოებზე, დააკავშირონ ელიზაბეთური ეპოქის თეატრი შუასაუკუნეების თეატრთან, ჩაატარონ ექსპერიმენტი XVII საუკუნის თეატრალურ ინოვაციებზე, შექმნან საკუთარი სურათი იმდროინდელი წარმოდგენებისა.

მსგავსი ინტერაქტივი წახალისებას და განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს სტუდენტებში, ისინი უფრო მოტივირებულები არიან და დროსაც სწორად ანაწილებენ.

და ბოლოს, 90-წუთიანი ლექციები მოიცავენ: კითხვას, დისკუსიას, გამოკითხვას, როგორც ზეპირს ასევე ტექსტირებულს და ასევე ესეის დაწერას. პედაგოგებს კი შეუძლიათ მასალის მოდიფიცირება და კონკრეტულ აუდიტორიაზე მორგება.³

სასწავლო კურსის მიზანი: ხელოვნების განსხვავებული დარგების კომპლექსური შემოქმედების ძალით გავამდიდროთ სტუდენტების ესთეტიკური მსოფლალქმა და ცხოვრებისეული გამოცდილება;

2 A Guide to Thesis Writing...

3 Lehi Drama

ვასწავლოთ საკუთარი შეხედულებების და შეფასებების გამომუშავება, ასევე მივცეთ მიმართულება ეს-თეტიკური კატეგორიების გასაგებად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Theatre History for Advanced Theatre by Mindy Nelsen - <http://tedb.byu.edu/?courses=theatre-history-for-advanced-theatre-by-mindy-nelsen>, (15.06.2021)
- A Guide to Thesis Writing That Is a Guide to Life- http://www.newyorker.com/books/page-turner/a-guide-to-thesis-writing-that-is-a-guide-to-life?mbid=social_facebook (15.06.2021)
- Lehi Drama - <https://sites.google.com/site/lehidrama/> (15.06.2021)